

«En què diferim, el senyor Puigdevall i jo?

Puigdevall diu (article “El tedi”, a la *Revista de Catalunya*) que els catalans exiliats viuen una vida a mitges, una vida falsa, i que, si volen començar a viure de debò, el que han de fer és recuperar Catalunya. I que, malgrat el tedi que de tant en tant sentim quan pensem en aquesta lluita secular, contínua i interminable que lliurem per Catalunya, malgrat les diverses temptacions de defugir aquesta tasca que el diable de l'escapisme ens insinua a cau d'orella, no hi ha remei, i, fora de Catalunya, no pot haver-hi per a nosaltres cap vida digna d'aquest nom. No tenim cap altre destí, cap altra vocació, no admetem cap altra tasca fora d'aquesta, la primordial: recuperar Catalunya.

Abans que res, em pregunto si és tan segur i evident que la vida d'un català a Catalunya era menys incompleta i menys falsa. Aquella vida ¿no era també miserable, pobra i estreta? ¿No era l'espera constant d'una vida que “ha de començar demà”? Feu el favor de recordar aquells rostres als tramvies de la Barcelona d'abans de la guerra! Que cansats! Que turmentats! En aquells rostres hi podíeu llegir el sentit ominós de la vida —el seu sentit universal.

A continuació em pregunto: ¿“És veritat que la vida d'un català a l'estranger necessàriament ha d'estar privada del seu contingut més essencial? ¿Què us ha ensenyat l'Església catòlica? Que teniu una ànima immortal que no depèn de la latitud en què us trobeu. Que, sigueu on sigueu, us heu de preocupar de la salvació —la vostra i la del proïsme.”

La meua opinió coincideix del tot amb la de l'Església, tan sols amb la petita diferència que, en comptes de parlar de l'ànima en el sentit eclesiàstic, jo faria esment d'uns quants valors humans fonamentals, com ara la raó, la noblesa, la capacitat de progressar, la naturalitat i la sinceritat... Les paraules del senyor Puigdevall suggereixen que el camí que mena a aquests valors només travessa Catalunya; jo, en canvi, mantinc que no hi ha cap camí que hi meni, perquè tothom els duu dintre seu.

I ara arribo a la pregunta que serà la prova de foc veritablement demoníaca: “Si algú us digués que per tal de continuar sent catalans heu de renunciar a una part d'aquests valors, és a dir, que només esdevindreu catalans a condició d'empitjorar com a humans —a condició de ser menys talentosos, menys racionals, menys nobles —, us signaríeu a fer un sacrifici com aquest per tal de conservar Catalunya?”

Aquells de vosaltres que heu estat ensinistrats a morir hi donareu una resposta afirmativa. Però la gran majoria em respondrà que aquest dilema no existirà mai, perquè Catalunya és una condició *sine qua non* d'aquests valors i un català sense Catalunya no pot ser un home complet. Però una resposta com aquesta mereixerà per part meua el qualificatiu d'escapista a l'estil més pur, i diré: vet aquí la resposta d'un covard que té por de la realitat! Perquè els valors dels quals parlem tenen un caràcter absolut i no poden ser supeditats a res. Aquell que diu que tan sols Catalunya el pot fer racional o noble renuncia a la seva pròpia raó i a la seva pròpia noblesa.

També veig que jo i el senyor Puigdevall mai no arribarem a cap acord, perquè a ell li importa Catalunya i a mi els catalans. El senyor Puigdevall arrossega un llast català tan gran que fins i tot només contempla els èxits de Riba o Bofill sota l'angle del seu interès propagandístic, en tant que han contribuït a la projecció de Catalunya a l'estranger. Puigdevall menysté el paper dels “intel·lectuals”, perquè no són capaços de fer gaire servei a la causa catalana. Així doncs, Riba, Bofill i l'intel·lecte s'han convertit en insectes que giren al voltant d'una sola espelma: Catalunya.

¿I què em dirà d'això el senyor Puigdevall? Dirà que sóc un escapista, un nyicris, un megalòman, un intel·lectual (pseudo), un traïdor, un covard, un vividor. Puigdevall no pot dir res més. Puigdevall ho ha de dir per força (i amb la consciència ben neta).»